UNESCO
MANTOJUMA VIETAS UN KULTŪRTELPAS

Igaunijā un Latvijā:
SETU ZEME, KIHNU SALA,
SUITU KULTŪRTELPA
un LĪBIEŠU KRASTS

PROGRAMMAS TŪRISTIEM

Interreg Estonia-Latvia
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

Šis darbs finansēts no Eiropas reģionālā attīstības fonda (ERAF) Igaunijas–Latvijas pārrobežu sadarbības programmas projekta “Mazo etnisko kultūrtelpu attīstība un popularizēšana kā tūrisma galamērķis” ietvaros.

Šī publikācija atspoguļo autora viedokli. Programmas vadošā iestāde neatbild par tajā ietvertās informācijas iespējamo izmantošanu.

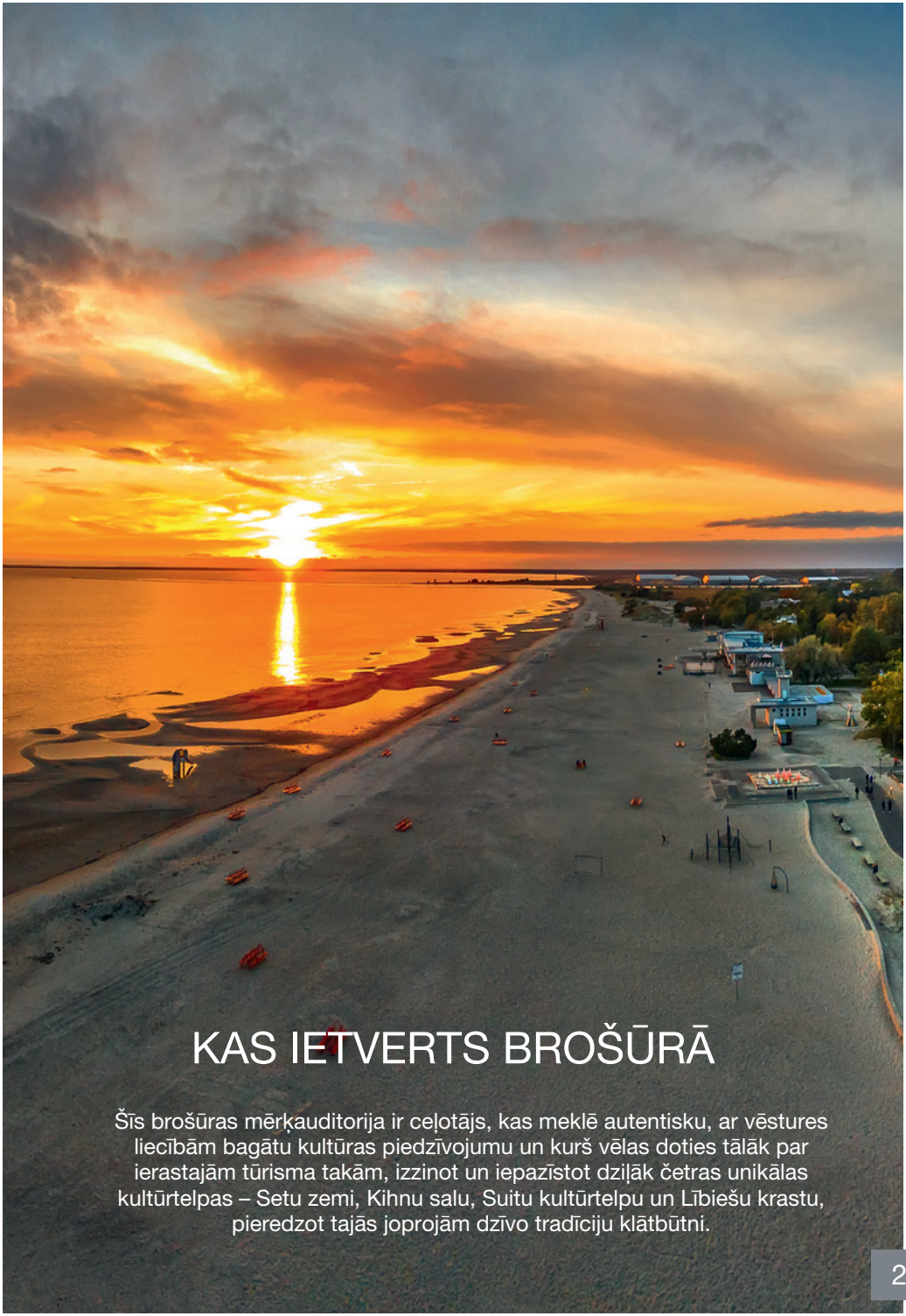

KAS IETVERTS BROŠŪRĀ

Šīs brošūras mērķauditorija ir ceļotājs, kas meklē autentisku, ar vēstures liecībām bagātu kultūras piedzīvojumu un kurš vēlas doties tālāk par ierastajām tūrisma takām, izzinot un iepazīstot dziļāk četras unikālas kultūrtelpas – Setu zemi, Kihnu salu, Suitu kultūrtelpu un Lībiešu krastu, pieredzot tajās joprojām dzīvo tradīciju klātbūtni.

Kas ir UNESCO kultūras mantojums?

Gadsimtiem ilgi, zinātkāres dzīti, cilvēki ir devušies ceļojumos, lai iepazītu pasaules daudzveidīgās tautas un kultūras, tām raksturīgās zināšanas un prasmes. 17. un 18. gadsimta Eiropā šo fenomenu – izglītotu un turīgu vīriešu iecienīto tūri pa Eiropas metropolēm – dēvēja par "Lielo ceļojumu" (angliski – *the Grand Tour*). Mūsdienās kultūras tūrisms vairs nav tikai augstāko aprindu tradīcija, bet gan iespēja, kas pieejama ikvienam no mums.

Ja pirms simt gadiem "Lielā ceļojuma" maršrutam bija izveidojies kanons, kas noteica apmeklēt Beļģijas, Francijas, Itālijas un Vācijas lielākos kultūras, izglītības un zinātnes centrus, tad mūsdienās par savdabīgu ceļvedi kultūras ceļojumiem labi kalpo UNESCO (Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija) iedibinātie kultūras mantojuma vērtību saraksti. UNESCO šādus sarakstus veido gan materiālajām mantojuma vērtībām (piemineklī, arhitektūras ansambļi, dabas parki un rezervāti, kultūrainavas), gan arī tradīcijām, kuras taustāmā veidā nepastāv un atklājas no paaudzes paaudzē mantotās zināšanās un prasmēs.

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

Viens no vērtībām bagātākajiem UNESCO sarakstiem veidots, lai saglabātu dzīvu nemateriālo kultūras mantojumu. Ar nemateriālo kultūras mantojumu apzīmē mutvārdu izpausmes formas, valodu un dialektus, paražas,svētkus, rituālus un spēles, dažādas tradicionālās zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītus instrumentus un priekšmetus un kultūrtelpas.

Kultūrtelpas ir īpašas vietas, kur no paaudzes paaudzē nodotās tradīcijas tiek saglabātas un koptas vidē, kurā šīs tradīcijas ir vēsturiski cēlušās. Latvijā un Igaunijā atrodamas vairākas kultūrtelpas, kurām UNESCO piešķīrusi starptautisku atzinību.

Vai tas būtu Alsungas pusē pie suitu sievām ar mīlestību cepts sklandrausis, vai brīdis, kurā apbrīnot līvu vīru iznesto dienas lomu vēju nogludinātajā liedagā Lībiešu krastā, vai arī setu daudzbalsīgajā dziedājumā saklausītā dzīves gudrība un pazemība, vai varbūt iedvesma, ko raisa dzīvespriecīgie un krāsainie Kihnu salas amatnieku darinājumi, – katra no šīm pieredzēm ir laikā un telpā koncentrētu tradīciju izpausme, ko mēs varam saņemt neparasta tūrisma produkta veidolā un kas palīdz mums ceļot jēgpilni – topot zinošākiem, prasmīgākiem un iedvesmotākiem.

Vairāk informācijas par UNESCO mantojuma vērtībām Latvijā pieejama:

http://latvijasdargumi.unesco.lv/lv/

UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma saraksti pieejami:

https://ich.unesco.org/en/lists

TŪRISMA PROGRAMMAS,

kas aicina iepazīt UNESCO mantojuma vietas un kultūrtelpas Igaunijā un Latvijā.

Programmas sniedz iespēju piedzīvot un izzināt četrus unikālus reģionus, kur tradīcijas joprojām ir cilvēku ikdienas dzīves sastāvdaļa. Tie ir Setu zeme un Kihnu sala (Igaunijā), Suitu kultūrtelpa un Lībiešu krasts (Latvijā), kur var iepazīt UNESCO mantojumu šādos veidos:

- Seto leelo, Seto daudzbalsīgā dziedāšanas tradīcija
- Kihnu kultūrtelpa
- Dūmu pirts tradīcija Veru apgabalā
- Suitu kultūrtelpa

Lībiešu krasts ir iekļauts Latvijas Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā un ir uzsākts darbs, sagatavot pieteikumu iekļūšanai UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Programmas komplektu apraksti veidoti tā, lai radītu skaidru priekšstatu par produktu. Tie iedalīti trīs daļās:

- Vispārīgajā informācijā norādītas **PRAKTISKĀS ZIŅAS** par programmas ilgumu, attālumiem utt., lai ļautu saprast, vai un kādā veidā programmu ir iespējams iekļaut ceļojumu organizētāju piedāvātajos maršrutos;
- Ievadā aprakstīti programmas **SAISTOŠĀKIE PIEDĀVĀJUMI** un tajos gūstamā unikālā pieredze;
- **PROGRAMMAS MARŠRUTĀ** soli pa solim aprakstīti visi komplektā iekļautie pasākumi.

Brošūras beigu daļā skatiet **APVIENOTO 8 DIENU CEĻOJUMU PA LATVIJU UN IGAUNIJU**, iepazīstot UNESCO mantojuma vietas un kultūrtelpas.

SATURS

	lpp.
KAS IR UNESCO KULTŪRAS MANTOJUMS?	3
UNESCO NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS	4
TŪRISMA PROGRAMMAS	5
SETU ZEME (SETOMAA)	7
IGAUŅU MELNĀ DŪMU PIRTS MOOSKAS LAUKU SĒTĀ	11
KIHNU SALA	13
PA SUITU ZEMI	17
LĪBIEŠU KRASTS (LÍVÕD RÄNDA)	21
APVIENOTAIS CEĻOJUMS	25

SETU ZEME (SETOMAA)

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

SEZONA	MĒRĶAUDITORIJA:	PROGRAMMĀ IETVERTS:	PROGRAMMAS ILGUMS:
visu gadu	individuālie ceļotāji/ grupas (līdz 30 personām)	ekskursija ar gidu + apmeklējumi + pusdienas uz vietas	8 stundas

Setomaa

IEVADS

Setu zeme ir apdzīvota jau aptuveni 8400 gadus, tā ir viena no senākajām cilvēku apmešanās vietām Igaunijā. Novads atrodas Austrumu un Rietumu civilizāciju saskarsmes zonā, kur Igaunija robežojas ar Latviju un Krieviju. Setu zeme ir slavena ar savām labi saglabātajām tradīcijām un kultūru. Gadsimtiem ilgi te ģimenes no paaudzes paaudzē nodevušas tālāk vietējās amatniecības prasmes. Setu daudzbalsīgā dziedāšana *(Seto leelo)* ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Seti lepojas ar saviem grezni rotātajiem un katrai ģimenei unikālajiem tautas tērpiem. Iespējams, vislielāko iespaidu rada savdabīgās setu rotaslietas. Šīs vizuāli pārsteidzošās rotas ne tikai atspoguļo nēsātājas sociālo statusu, bet arī kalpo arī kā aizsargs pret nelaimēm. Arī mūsdienās setu dzīve joprojām ir cieši saistīta ar dabu. Seti ne tikai priecājas par meža skaistumu, bet arī izmanto tā dāvātās veltes, lasot ogas un sēnes.

Ceļojumu vislabāk sākt Tartu un noslēgt Tartu. Alternatīvs variants ir sākt ceļojumu Veru *(Võru)* un noslēgt turpat Veru *(Võru)*.

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.visitsetomaa.ee

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO TALLINAS:
apm. 285 km

ATTĀLUMS NO RĪGAS:
apm. 240 km

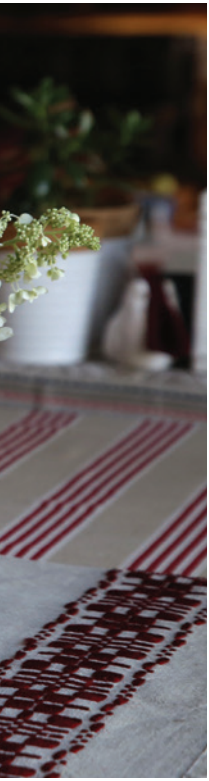

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Grupu ekskursijas vada vietējā gide Helen Külvik.

•

VERSKAS (VÄRSKA) MUZEJSĒTA:
Muzejsētā iekārtotā lauku saimniecība ar mājlopiem sniedz ieskatu setu tradicionālajā dzīvesveidā pirms aptuveni simt gadiem. Iespēja piedalīties tradicionālo rudzu miltu plācenīšu cepšanā krievu krāsnī. Iespēja nobaudīt karstos dzērienus un/vai pusdienas muzeja restorānā. Iespēja iegādāties amatnieku darbus un apmeklēt suvenīru veikalu. Ilgums: ekskursija pa muzeju apm. 1 stunda, plācenīšu cepšana apm. 30 min., maltīte restorānā apm. 45 min.

•

SĀTSES ZĀBAKS
***(SAATSE SAABAS)*:**

Brauciens cauri Krievijas teritorijai. Braucot no Verskas līdz Sātsei, ir jāšķērso Krievijas teritorija. Ceļotājiem ir atļauts izbraukt tai cauri bez Krievijas vīzas, taču ir aizliegts apstāties.

•

VECĀ JURA ZIEPJU BODE UN DIEVA KALNS *(JUMALAMÄGI)*:

Apciemojiet gudro uzņēmēju, kurš no vietējām izejvielām – kūdras, Pečoru klostera svētā ūdens, smalkām smiltīm, bērzu lapām, mellenēm u. c. – darina jauki smaržojošus produktus. Klausieties viņa stāstus, iepazīstiet viņa gatavoto ziepju dažādās smaržas, kā arī iegādājieties pievilcīgus un noderīgus suvenīrus (samaksa tikai skaidrā naudā). Dieva kalns ir neliels pakalns, kur kopš seniem laikiem vietējie ierīkojuši svētvietu.
Ilgums apm. 1 stunda.

•

OBINITSAS MUZEJS:

Pielaikojiet setu tautas tērpu! Tautas tērps pārvērš setu sievas, piešķirot tām savdabīgu izskatu, turklāt viņas nēsā daudz sudraba rotu. Vienu no grupas dalībniecēm ietērpjot setu tradicionālajā apģērbā un rotās, varēsiet tuvāk uzzināt, kā ģērbjas setu sievas. Tas sagādās prieku arī pārējiem grupas dalībniekiem, jo pārģērbtā persona izskatīsies pavisam citāda. Dāvanu veikals un suvenīri.
Ilgums apm. 1 stunda.

•

SETU MĀKSLAS GALERIJA:

Stāsts par setu sudrablietām. Vietējais sudrabkalis pastāstīs grupai par setu sudraba rotām un parādīs arī dažus skaistus paraugus.
Ilgums apm. 1 stunda.

TĀRKAS (TAARKA) NAMS.

Pie sirsnīgi un dāsni klāta pusdienu galda varēsiet nobaudīt labākos setu tradicionālās virtuves ēdienus. Viesus uzņem saimnieki, kuri pastāsta visu par setu ēdieniem. Ilgums apm. 1 stunda. **Pusdienu laikā** vai pēc tām varēsiet klausīties tradicionālo daudzbalsu dziedāšanu *leelo* vietējā ansambļa priekšnesumā (tikai grupām). 2009. gadā *leelo* tradīcija iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Ilgums apm. 1 stunda. Pēc izvēles: sesija ar mūziķi, kas māca dažas tautiskās dejas. Ilgums apm. 30 min.

Igauņu melnā dūmu pirts

MOOSKAS LAUKU SĒTĀ

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

SEZONA	MĒRĶAUDITORIJA:	KOMPLEKTĀ IETILPST:	KOMPLEKTA TIPS:
visu gadu	- pirts apmeklējums: 4–6 pers. - ekskursija: līdz 20 pers.	1,5 stundu gara ekskursija + 3 stundu pirts apmeklējums	nepilnas dienas programma

IEVADS

Melnā jeb dūmu pirts ir svarīga Veru igauņu kopienas ikdienas dzīves sastāvdaļa. Tā aptver bagātīgu tradīciju klāstu, ieskaitot pēršanās tradīcijas un dažādas prasmes: pirts slotiņu siešanu, pirts būvēšanu un labošanu, kā arī gaļas kūpināšanu pirtī. Dūmu pirts ir ēka jeb telpa, kurā atrodas akmeņu krāvuma krāsns, zem kuras kurina uguni, un lāva sēdēšanai vai gulēšanai. Melnajai pirtij nav skursteņa, un degošās malkas radītie dūmi cirkulē telpā. Cilvēki parasti pirtī iet kopā un paliek tur, kamēr krietni izsvīst. Lejot ūdeni uz nokaitētiem akmeņiem – uzmetot garu –, telpa piepildās ar karstu tvaiku. Pirts apmeklētāji peras ar pirtsslotām, lai atbrīvotos no atmirušā ādas slāņa un stimulētu asinsriti. Pēc izsvīšanas, pēršanās, relaksēšanās un iespējamām veselības procedūrām ļaudis ārpusē atdzesējas un noskalojas ar ūdeni. Pēc tam procedūra tiek atkārtota. Pēršanās dūmu pirtī pirmām kārtām ir ģimenes tradīcija, ko parasti praktizē sestdienās, kā arī pirms lieliem svētkiem vai ģimenes godiem. Tās galvenais uzdevums ir atslābināt miesu un garu. Ģimenes pēc kārtas uzņem viena otru. Parasti par pirts kurināšanu atbild kāds no vecāka gadagājuma ģimenes locekļiem, kuram palīdz bērni, tā pakāpeniski apgūstot nepieciešamās iemaņas. Dūmu pirts tradīcija ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

Mooskas lauku sēta ir tipiska Dienvidigaunijas sīksaimniecība. Vēroju ģimene ar lepnumu iepazīstina viesus ar savu dzīvesveidu un dūmu pirts labumiem.

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.mooska.eu

ADRESE:
Mooska Farm, Haanja, Võru, Estonia 65601

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO TALLINAS:
apm. 270 km

SAIMNIECE:
Eda Vēroja (*Eda Veeroja*)

PROGRAMMA:

Ierašanās, tikšanās ar saimniekiem.

•

Neliels stāstījums igauņu un angļu valodā par melno dūmu pirti kā nemateriālo mantojumu, kas iekļauts UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

•

Saimnieki iepazīstina ar Mooskas saimniecības dūmu pirtīm. Divas no tām paredzētas pēršanās priekiem, bet trešā – gaļas kūpināšanai. Ciemiņi uzzina, kā dūmu pirts ir būvēta, kā to kurina, un kādi ir pirts rituāli un ar pirti saistītās ģimenes tradīcijas. Ekskursijas noslēgumā var nobaudīt kūpinātu cūkgaļu. Ilgums apm. 1,5 stundas.

•

Praktiskas nodarbības dūmu pirts kurināšanā un pirts slotiņu siešanā. 1 stunda.

•

Pēc izvēles: Pēršanās pirtī saimnieku ģimenes vadībā. Saimnieki iepazīstina ciemiņus ar pēršanās procesu. Pirts atrodas pie dīķa, kurā var baudīt atvēsinošu peldi, kad ūdens nav sasalis, vai atspirdzinošu iegremdēšanos āliņģī ziemas laikā. Pēršanās laikā saimnieki jums izstāstīs un aprakstīs igauņu dūmu pirts tradīcijas un ticējumus. 2–2,5 stundas.

•

Pēc izvēles: tradicionālā igauņu maltīte. 1,5 stundas.

KIHNU SALA

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

SEZONA
visu gadu

ZIEMAS MĒNEŠOS:
ieteikums ierasties ar savu transportu (autobusu) vai rezervēt uz salas pieejamo transportu (autobusu)

MĒRĶAUDITORIJA:
atsevišķas personas/ grupas (līdz 20 personām)

KOMPLEKTĀ IETILPST:
ekskursija ar gidu + tradicionālās pusdienas + mājas apmeklējums + folkloras koncerts (tikai grupām)

PROGRAMMAS ILGUMS:
apm. 6,5 stundas

IEVADS

Kihnu ir lielākā Rīgas līča sala, tās platība ir 16,4 km^2. Sala ir nieka 7 km gara un 3,3 km plata. Kihnu kultūrtelpa ar tās tradīcijām ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Salā ir četri ciemi, un salinieki joprojām ikdienā nēsā tradicionālos tērpus. Salas neatkārtojamo atmosfēru gida pavadībā ir iespējams izbaudīt vienas dienas programmā. Vietējā gide Kihnu Mare ir izveidojusi savu tradicionālās kultūras lietpratēju tīklu, iesaistot tajā cilvēkus, kuriem ir zināšanas un prasmes dažādās Kihnu salas kultūras jomās, un kuri spēj ciemiņiem demonstrēt Kihnu valodu, tradicionālo apģērbu, lauksaimniecību un lauku darbus, rokdarbus, tradicionālo ēdienu gatavošanu, folkloru, draudzes dzīvi, kāzās un ciema svētkos dziedātās dziesmas un dejotās dejas, kā arī tradīcijas, kas saistītas ar jūru, zveju, roņu medībām un dzīvošanu saskaņā ar dabu.

PAPILDU INFORMĀCIJA:

https://visitkihnu.ee
www.kultuuriruum.ee
www.kihnumare.ee

TRANSPORTA VEIDS:
- personiskais transportlīdzeklis/ ekskursijas autobuss prāmis no/uz Munalaiju (osta netālu no Pērnavas, Igaunijā)

ATTĀLUMS NO TALLINAS:

140 km

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Ar prāmi no Munalaiju līdz Kihnu.

09:30

Vietējā gide Kihnu Mare sagaida ciemiņus Kihnu salas ostā.

10:00

Kihnu muzejā ciemiņi uzzinās par salas vēsturi, apskatīs tautas tērpus un sadzīves priekšmetus, zvejniecības rīkus un vietējo gleznotāju darbus. Te nopērkami suvenīri un iespējams iedzert kafiju.

11:00

Sv. Nikolaja baznīca tika uzcelta 1784. gadā un ir viena no retajām pareizticīgo baznīcām, kas pārtapusi no luterāņu svētās ēkas. Baznīcā ir apskatāms vienkāršs un skaists altāris.

11:30

Kihnu bāka ir 1864. gadā celta iespaidīga čuguna konstrukcija, no kuras paveras brīnišķīgi skati uz salu. Tās augstums ir 29 metri, iekšpusē vītņu kāpnes. Pašā augšā visapkārt tornim ir šaurs skatu laukums.

12:00

Metsamā tradicionālās sētas apmeklējums. Ciemiņi apskatīs tradicionālo arhitektūru, amatnieku darinājumus, dzīvi lauku saimniecībā, kā arī motociklus ar blakusvāģi, ko vietējās sievietes izmanto kā ierastu transportlīdzekli un kuri tagad cieši asociējas ar Kihnu salu.

13:00

Tradicionālās pusdienas: zivis vai gaļa, pašcepta rudzu maize.

14:00

Mājas apmeklējums - iespēja iepazīt Kihnu ģimenes tradicionālo ikdienu. Ciemiņi ieraudzīs aitas, varēs aplūkot ar rokdarbiem pilnās lādes klētī, istabas dzīvojamā mājā un pirti.

15:00

Folkloras koncerts. Vietējie dziedātāji un amata meistari rādīs Kihnu kāzu un citas ciema saietiem raksturīgās tradicionālās dziesmas un dejas, kā arī demonstrēs rokdarbus.

16:15

Prāmja aizbraukšana

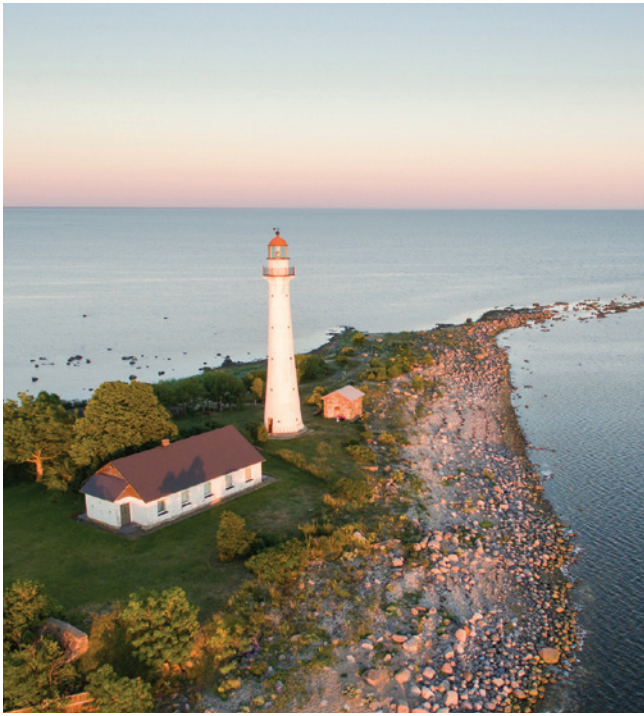

KIHNU

PA SUITU ZEMI

UNESCO nemateriālais kultūras mantojums

SEZONA	MĒRĶAUDITORIJA:	KOMPLEKTĀ IETVERTS:	PROGRAMMAS ILGUMS:
visu gadu	individuālie ceļotāji/ grupas	ekskursija ar gidu + apmeklējumi + pusdienas uz vietas	5 h

IEVADS

Suiti ar unikālām un krāšņām tradīcijām izceļas kā viena no kultūras mantojuma ziņā bagātākajām etniskajām kopienām Kurzemē un visā Latvijā. 2009. gada 1. oktobrī suitu kultūrtelpa tika ierakstīta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, sarakstā, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, tā apliecinot šī mantojuma nozīmīgumu un trauslumu. Kā izcila tautas tradīciju vērtība suitu kultūrtelpa iekļauta arī Latvijas kultūras kanonā. Suitu nemateriālā kultūras mantojuma izpausmes spilgti atklājas tradicionālajos svētkos, paražās, mutvārdu tradīcijās, tradicionālajās dziedāšanas un muzicēšanas prasmēs, tautas tērpos un kulinārajās tradīcijās. Kopš 2009. gada suitu kopiena piedzīvo atdzimšanu, ļaudis aktīvi piedalās tradīciju atjaunošanā, rūpējoties par to dzīvotspēju un popularizēšanu vietējā, valsts un starptautiskajā līmenī. Suitu kultūrtelpas izdzīvošana ir atkarīga no pašiem suitiem, no kopienas pārstāvju praktiskās rīcības un radošuma. Suiti ir pārliecināti, ka šajā ziņā lielu palīdzību var sniegt tūrisma attīstība, proti, kultūrtūrisma nišas izkopšana suitu kultūrtelpā, veicinot suitu unikālā kultūras mantojuma plašāku popularizēšanu.

PAPILDU INFORMĀCIJA:
www.alsunga.lv
www.suitunovads.lv

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/
ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO RĪGAS:
180km

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

Suitu amatniecības un mākslas telpa "Rija" ierīkota Alsungas muižas vecajā rijā. Tajā atrodas suvenīru veikals, kurā var iegādāties noderīgas lietas, piemēram, lakatus, cimdus, zeķes, traukus, augu tējas utt. Šajā vietā ir pieejamas dažādas darbnīcas, tostarp bērniem, un, ja pieteiksieties laikus, iespējama tikšanās ar suitu sievām, lai uzzinātu par suitu tradīcijām, dziedātu un iesaistītos rotaļās.

Livonijas Ordeņa pils Alsungā celta pakāpeniski no 14. līdz 18. gadsimtam un vairākas reizes pārbūvēta. Zināms, ka 1341. gadā Alšvangā bijusi nocietināta ēka, bet 1372. gadā uzsākta četrstūra formas akmens pils būvniecība. Aizsardzības torņi un citi pils elementi būvēti no 15. līdz 18. gadsimtam. Unikālā Alsungas pils ir viena no retajām Eiropas viduslaiku ēkām, kas līdz mūsdienām ir saglabājusi savu vēsturisko izskatu.

Dižgabalkalns ir sens kuršu pilskalns pašā Alsungas centrā. Savu nosaukumu tas ieguvis 1659. gadā, kad Kurzemes ģenerālis Bergs šeit izvietoja lielgabalus, lai apšaudītu Alsungas pilī nocietinājušos zviedru spēkus. Pilskalns ir 8–10 metrus augsts un 24x54 metrus plats, no tā paveras brīnišķīgs skats uz Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīcu un blakus esošo Alsungas dzirnavezeru. Ielas otrajā pusē, uz rietumiem no pilskalna, atrodas 11. līdz 13. gadsimta kuršu ugunskapi. Šajā pilskalnā suiti svin Lieldienas un citus svētkus.

Spēlmaņu krogs atrodas pašā Alsungā sirdī. Šeit tūristiem iespēja gan nakšņot, gan baudīt maltīti. Pēc pieprasījuma viesi var nogaršot tradicionālus reģionālos suitu virtuves ēdienus, kā arī paši piedalīties to pagatavošanā suitu saimnieču vadībā. Papildus ēdienu gatavošanai iespējams izzināt suitu kultūras mantojuma bagātības suitu sievu, suitu vīru un suitu dūdenieku priekšnesumos.

Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca uzcelta ap 1625. gadu. Vairāku gadsimtu laikā tā bija galvenā suitu kopienas lūgšanu vieta, kalpojot par kopienas garīguma un identitātes balstu. 1882. gadā baznīcu paplašināja, tai piešķirot mūsdienās redzamo krusta formu. Baznīcas interjerā var apskatīt nīderlandiešu kokgriezēja Johana Mertensa ap 1715. gadu darinātos darbus. Ērģeles būvējis F. Veizenborns 1893. gadā Jēkabpilī, bet altārglezna tapusi 1910. gadā. Zem baznīcas atrodas aizmūrētas kādreizējo Alsungas īpašnieku Šverinu dzimtas kapenes.

Alsungas tūrisma informācijas un vēsturiskā mantojuma centrā ir pastāvīga izstāde, kurā var apskatīt suitu dzīvojamo istabu un virtuvi, kā arī katoļu priesteru liturģiskos tērpus. Izstāžu zālē iekārtota mainīgā izstāde par etnogrāfiskā ansambļa "Suitu sievas" tapšanas vēsturi un šodienu. Īpašā piedāvājumā var noklausīties suitu sievu, suitu vīru un suitu dūdenieku priekšnesumus.

Radošā darbnīca "Austuve" un „Suitu ķēķis" atrodas Alsungas novada muzeja ēkā. Tur var apskatīt suitu tautas tērpus un to elementus, vairāk uzzināt par aušanas tradīcijām un iepazīties ar suitu krāšņajiem apģērbiem un ietērpties tajos. Iespējams arī pašiem izmēģināt roku aušanā pieredzējušu meistaru vadībā. Radošā darbnīcā "Suitu ķēķis", varēsiet izzināt suitu kulināro mantojumu suitu saimnieču vadībā, iesaistoties suitu skābmaizes, sklandraušu un citu tradicionālo ēdienu gatavošanas meistarklasēs.

LĪBIEŠU KRASTS
(Līvõd rānda)

SEZONA	MĒRĶAUDITORIJA:	KOMPLEKTĀ IETILPST:	PROGRAMMAS ILGUMS:
no maija līdz oktobrim	individuālie ceļotāji/ grupas (līdz 30 personām)	ekskursija ar gidu + tradicionālās pusdienas + folkloras koncerts (tikai grupām)	apm. 10 stundas

IEVADS

Lībieši ir Baltijas jūras somugru cilmes Latvijas pamattauta, kurai bijusi liela loma latviešu valodas un kultūras tapšanā. Mūsdienu latvieši ir veidojušies, mijiedarbojoties Lībiešiem un senajām baltu ciltīm – latgaļiem, zemgaļiem un kuršiem. Lībieši līdz mūsu dienām ir spējuši saglabāt savu valodas un kultūras savdabību – ēdienus, tautas tērpus, mutvārdu daiļradi un attīstīt to, iekļaujoties mūsdienu Latvijas kultūrtelpā. Pēc 2011. gada datiem Latvijā dzīvo 250 lībieši, taču mūsdienās lībiski labi sazināties spēj vien ap 30 valodas pratēji. Tādējādi lībieši patlaban ir viena no mazākajām Eiropas tautām. Lībiešu mantojumu var iepazīt Lībiešu krastā – tā 12 zvejniekciemiem cauri ved ceļojuma maršruts. Lībiešu krasts ir iekļauts Latvijas Nacionālajā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstā, un tas ir solis ceļā uz iekļūšanu UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā.

PAPILDU INFORMĀCIJA:

www.visit.dundaga.lv
www.livones.net
www.visitventspils.com

TRANSPORTA VEIDS:
personiskais transportlīdzeklis/ekskursijas autobuss

ATTĀLUMS NO RĪGAS:
150 km (Kolka)
Daļa no maršruta ietilpst Slīteres nacionālajā parkā un Ovišu dabas liegumā

PROGRAMMAS MARŠRUTS:

•

Kolkas Lībiešu saieta nams – Kolkas lībiešu kopienas centrs, lībiešu sadzīves un kultūras priekšmetu ekspozīcija, ieskats piekrastes kultūrvēsturiskajā mantojumā. Kolkas lībiešu dziesmu ansambļa “Laula” priekšnesums.

•

Kolkas ciemats ar luterāņu (H. Heinrihsones altārglezna), katoļu un pareizticīgo baznīcām.

•

Sklandraušu – lībiešu tradicionālo burkānu raušu – cepšanas meistarklase pie lībietes Dženetas Marinskas Kolkas “Ūšos”.

•

Kolkasrags (lībiski – *Kūolka nanā*) – viena no pirmajām vikingu pieminētajām Latvijas vietām Mērvalas rūnakmenī (ap 1000. g. m. ē.). Kolkasragā satiekas lībiešu Dižjūra *(Sūr mer)* ar Mazjūru *(Piški mer)*.

–

•

Lībiešu zvejniekciems **Saunags** *(Sänag)*.

•

Pitrags *(Pitrõg)* ar Pitraga baptistu baznīcu.

•

“Pie Andra Pitragā”. Iepazīšanās ar lībiešu zvejas rīkiem, zvejas un zivju pārstrādes tradīcijām (aukstā un karstā kūpināšana, sālīšana u. c.), kā arī lībiešu tradicionālajiem **žogu veidiem**. Zivju (butes) degustācija.

•

Lībiešu zvejniekciems **Košrags** *(Kuoštrõg)* – valsts nozīmes kultūras piemineklis pilsētbūvniecībā. Tradicionālā un mūsdienu lībiešu zvejniekciema apbūve.

•

Mazirbe *(Irē)* – nozīmīgākais lībiešu kultūras centrs Ziemeļkurzemes piekrastē:

- **Mazirbes Vecie kapi** (piemineklis lībiešu kapteiņa A. Bertholda vecākiem, Vilkača kaps – ar lībiešu mitoloģiju saistīta vieta) un Mazirbes baznīca, kurā dievkalpojumi kādreiz notikuši lībiešu valodā.

- **Lībiešu tautas nams** – somugru tautu un lībiešu kultūras sadarbības simbols.

- **Laivu kapsēta** – veidojusies saistībā ar tradicionālās piekrastes zvejas aizliegumu padomju laikā.

•

Šlīteres bāka – vieta, no kuras redzama Sāmsala – lībiešiem tuvākie radniecīgie somugru kaimiņi, ar kuriem līdz Otrajam pasaules karam

bija cieši sakari. Vēl pagājušā gadsimta sākumā igauņu bērni no Sāmsalas brauca ganīt govis uz Lībiešu krastu. Ekspozīcija par Slīteres Nacionālā parka kultūrvēsturi.

•

Sīkrags *(Sīkrõg)* – viens no vecākajiem lībiešu zvejniekciemiem ar tradicionālo un mūsdienu arhitektūru (valsts nozīmes pilsētbūvniecības piemineklis).

•

Lielirbe *(Īra)* –savulaik lielākais lībiešu zvejniekciems, šaursliežu dzelzceļa līnijas trakts (t. s. "Līvzemes vilciens" – nozīmīgākais Lībiešu krasta transporta līdzeklis). Irbes upes šķērsošana pa jauno gājēju tiltu.

•

Rietumlībiešu centrs – zvejniekciems **Miķeļtornis** (Pizā) – skola, baznīca, bāka un Pizes kroga ēka – vienīgā šāda celtne Lībiešu krastā, kā arī **vides objekts "Burinieku gadsimts"**, kapi ar pieminekli lībiešu dzejniekiem (pirmais lībiešiem veltītais piemineklis).

•

Irbenes lokators un pamestā Irbenes armijas pilsētiņa (padomju mantojums). Ienākot padomju armijai, lībieši bija spiesti pamest piekrasti, jo izveidotās pierobežas zonas dēļ aizliedza individuālo zveju. Rietumu puses lībiešu zvejniekciemos tika izvietotas daudzas padomju armijas bāzes.

•

Lībiešu dzejnieka, grāmatu tulkotāja un Ventspils pilsētas daļas – Ostgala – izveidotāja **Jāņa Prinča piemineklis**, viņa dzimtas vārdā nosauktā iela (Prinču iela) un māja, Ventspils Ostgala apkārtējā apbūve.

•

Ventspils promenādes apskate.

APVIENOTAIS CEĻOJUMS

SATIKT DZĪVO KULTŪRAS MANTOJUMU

Dzīvās kultūras piedzīvojums
UNESCO mantojuma vietās un kultūrtelpās.

SETU ZEME, KIHNU SALA,
LĪBIEŠU KRASTS un SUITU KULTŪRTELPA

8 DIENAS • 7 NAKTIS

Ceļojums iepazīstina ar UNESCO materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma vietām Latvijā un Igaunijā. Iepazīsieties ar lībiešu un suitu, setu un Kihnu salas etnisko kopienu unikālajām dziesmu, tautas amatniecības, arhitektūras un kulinārijas tradīcijām.

RĪGA – KOLKA – VENTSPILS – KULDĪGA - ALSUNGA – RĪGA – TARTU — VERSKA/OBINITSA - TARTU – HAANJA – PĒRNAVA – KIHNU – PĒRNAVA – TALLINA

1. diena
RĪGA

Rīgas apskate

Rīgas Doms – Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas arhibīskapa katedrāle ar pasaules lielākajām ērģelēm, Svētā Pētera baznīca - visaugstākais tornis ar skatu platformu, Lielā un Mazā Ģilde, vēsturiski nozīmīgas celtnes: “Trīs brāļi”, Rīgas pils un Pulvertornis, Jūgendstila arhitektūras apskate.

Rīgas vēsturiskais centrs ir iekļauts UNESCO Pasaules kultūras mantojuma sarakstā.

Nakšņošana Rīgas viesnīcā.

2. diena
LĪBIEŠU KRASTS

Izbraukšana no Rīgas uz Kolku Lībiešu krastā. Ekskursija sākas no Kolkas Lībiešu saieta nama un turpinās pa Lībiešu krastu virzienā uz Ventspili, iepazīstoties ar mazajiem zvejniekciemiem, baznīcām, bākām, lībiešu tradicionālajiem ēdieniem un amatniecību, kā arī daudzām citām ar lībiešu kultūru saistītām vietām un vērtībām. Ventspils pilsētas apskate. Brauciens uz Kuldīgu.

Nakšņošana Kuldīgas viesnīcā.

3. diena
PA SUITU ZEMI

KULDĪGA – ALSUNGA – RĪGA

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS:
204 km

PROGRAMMAS ILGUMS:
8 stundas

Izbraukšana no Kuldīgas uz Alsungu. Suitu amatniecības un mākslas centra "Rija" apmeklēšana Alsungā – izstāde un veikals. Alsungas viduslaiku pils muzejs.
Dižgabalkalna pilskalns – tradicionālo svētku norises vieta ar brīnišķīgām ainavām. Alsungas Sv. Miķeļa Romas katoļu baznīca apskate. Noslēgumā Alsungas tūrisma informācijas un vēsturiskā mantojuma centra apmeklējums - suitu sievu/vīru vai dūdenieku priekšnesums pēc iepriekšējās vienošanās.

Atgriešanās Rīgas viesnīcā.

4. diena
TARTU

RĪGA
TARTU

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS:
260 km

PROGRAMMAS ILGUMS:
8 stundas

Tartu vecpilsētas un viduslaikos celtās Sv. Jāņa baznīcas ar tās 200 terakotas skulptūrām apmeklējums. Tartu Universitātes ēka – lielisks klasicisma arhitektūras paraugs Igaunijā un Eiropas mantojuma zīmes (*European Heritage Label*) vieta: *www.visittartu.com*. Igaunijas Nacionālais muzejs – iespēja iepazīt igauņu tautas tērpu un tradicionālo ēdienu paraugus, kā arī gūt iespaidus par Dziesmu un deju svētkiem, kas iekļauti UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā: *www.erm.ee/en*. Tartu Universitātes observatorija – Strūves ģeodēziskā loka punkts (UNESCO Pasaules mantojuma vieta): ***www.tahetorn.ut.ee/en***.
Nakšņošana Tartu viesnīcā.

5. diena

SETOMAA

TARTU
VERSKA
OBINITSA
TARTU

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 250 km

PROGRAMMAS ILGUMS: 8 stundas

1.VARIANTS:

Izbraukšana no Tartu pilsētas. Verskas muzejsētas apmeklējums- setu kultūras, ēdiena, amatnieku mantojuma iepazīšana. Brauciens cauri Krievijas teritorijai no Verskas uz Sātsi (Sātses zābaks). Obinitsas setu kultūras muzejs - setu tautas tērpa pielaikošana; sudraba rotaslietu kolekcija. Tārkas nams (*Taarka tarõ*) – setu tradicionālā virtuve un *leelo* dziedāšana (UNESCO nemateriālais kultūras mantojums): *www.visitestonia.com/en/seto-community-centre*

2. VARIANTS:

Izbraukšana no Tartu pilsētas. *Vastselīnas bīskapa pils (Vastseliina piiskopilinnus)* un Svētceļnieku nams – uzcelti 14. gadsimtā apskate. Sergas pareizticīgo ciems un kapela *(Serga tsässon)*. Obinitsas setu kultūras muzejs - setu tautas tērpa pielaikošana. Stāsts par setu sudraba rotaslietām. Tārkas nams *(Taarka tarõ)* – tradicionālā setu virtuve un *leelo* dziedāšana.

Atgriešanās Tartu un **nakšņošana** Tartu viesnīcā.

6. diena

MOOSKAS LAUKU SĒTA – DŪMU PIRTS

TARTU-MOOSKA-PĒRNAVA

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 290 km

PROGRAMMAS ILGUMS: 10 stundas

Mooskas lauku saimniecības apmeklējums Hānjas dabas parkā, lai piedzīvotu UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā iekļautās melnās dūmu pirts tradīcijas. Pēršanās pirtī kopā ar saimniekiem un vakariņas.

Nakšņošana Pērnavas viesnīcā.

7. diena
KIHNU SALA

PĒRNAVA – MUNALAID - TALLINA

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 205 km

PROGRAMMAS ILGUMS: 12 stundas

Pērnava – iecienīta vasaras kūrortpilsēta. Brauciens ar prāmi no Pērnavas uz Kihnu salu. Kihnu kultūrtelpa ir iekļauta UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā. Sīkāka informācija lauku programmu sadaļā, kā arī tīmekļa vietnē: ***www.kihnumare.ee***

Nakšņošana Pērnavas viesnīcā.

8. diena
TALLINA

PĒRNAVA – TALLINA

Diena Igaunijas galvaspilsētā Tallinā. Uzmanības centrā Tallinas vecpilsēta – brīnišķīga viduslaiku (14.–15. gadsimts) pilsēta, kam piešķirts UNESCO Pasaules mantojuma vietas statuss:

www.visittallinn.ee/eng

BRAUKŠANAS ATTĀLUMS: 135 km

PROGRAMMAS ILGUMS: 6 stundas

INFORMĀCIJA:

Lauku Ceļotājs
celotajs.lv

LAUKU CEĻOTĀJS
www.celotajs.lv

SETU ZEME (SETOMAA): www.visitsetomaa.ee
KIHNU SALA: www.visitkihnu.ee
SUITU ZEME: www.suitunovads.lv
LĪBIEŠU KRASTS: www.livones.net
www.visit.dundaga.lv
www.visitventspils.com